

6-7 YOSHLI BOLALARNING IJTIMOYIY- HISSIY JIHATDAN MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORGARLIGI

Masharipova Donoxon Jumanazarovna

Urganch davlat universiteti magistranti.

donomasharipova25@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada 6-7 yoshli bolalarni ijtimoiy-hissiy tomonlama maktab ta'limiga tayyorgarligi, turli vaziyatlarda ularning hissiyotlarini ham hisobga olishning zaruriyligi ko'rsatilgan. Tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarining xususiyatlari haqida ma'lumot berib o'tilgan. Maktab ta'limiga tayyorgarligida ijtimoiylashtirishning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: *tayyorlov guruhi, ta'lim-tarbiya, ijtimoiy-hissiy rivojlanish, maktab ta'limi, ijtimoiylashtirish, hissiyotlar, muloqat, shaxs, rivojlanish.*

ABSTRACT

This article shows the need to prepare 6-7 years old children for social-emotional school education, and to take into account their emotions in different situations. The information about the characteristics of the pupils of the preparatory group was given. The importance of socialization in preparation for school education is highlighted.

KIRISH

Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev o'z nutqida "Hayotimizda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan ta'lim-tarbiya tizimi haqida gapirganda, Abdulla Avloniy bobomizning dono fikrlarini takror va takror aytishga to'g'ri keladi: ta'lim-tarbiya–biz uchun hayot-mamot masalasidir. Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi" – deya ta'kidladilar.

Prezidentimizning 2018-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-3955-son qarorida ham maktabgacha ta'lim tizimiga yanada alohida e'tibor qaratish lozimligi ko'zlangan.[1]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA:

Haqiqatdan ham, unib – o‘sib kelayotgan yosh avlodga ta’lim –tarbiya berish, ularni har tomonlama komil inson qilib tarbiyalash, ularni kelajagiga e’tibor bilan qarash har bir jamiyatimiz a’zosining unitilmas vazifalaridan biridir. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalar har tomonlama rivojlanib, maktab ta’limiga sifatli tayyorlanadi. Bilamizki, maktabga tayyorlov guruhi 6-7 yoshli bolalarni o‘z ichiga oladi. Ularni jismoniy, ijtimoiy-hissiy jihatdan hamda nutqiy tomonlama , bilish jarayonini , ijodiy faoliyatlarini rivojlantirish juda ahamiyatlidir. Tayyorlov guruhi bolalari maktab ta’limiga jismoniy, aqliy va psixologik tomondan maktab ta’limiga tayyor bo‘lishi lozim. Bolalar psixologiyasi va ularning ijtimoiy munosabatlari to‘g‘risida R.Ouen, Ch. Darvin, Makarenko, M. I. Lisina, Kolomenskiy va boshqalar tadqiqotlar olib borishgan va o‘z mulohazalarini bayon qilishgan. Ularning ishlarida bolaning ijtimoiy muhitga moslashishiga, psixologik rivojlanishiga alohida e’tibor qaratish kerakligi va buni maktabgacha yosh davridan boshlash lozimligi aytiladi. [2]

Maqolada 6-7 yoshli bolalar psixologiyasi, ya’ni unda “Men” ning shakllanganligi, hissiyotlarini bayon qilishi va boshqalar hissiyotini to‘g‘ri anglashi va ijtimoiy muhitga moslashishi, kattalar va tengdoshlari bilan muloqotga kirishish jarayoni muhokama qilinadi. Xususan, 6-7 yoshli bolalarning maktab ta’limi tayyorgarligi xususiyatlari tavsiflanadi. Bu yoshdagi bolaning maktab ta’limiga psixologik tayyorgarligi qanday bo‘lishi tahlil qilinadi.

NATIJALAR.

Farzand- nasl-nasabning davomchisi, ota-ona o‘rtasidagi mehr rishtalarini bog‘lovchi, kelajak poydevori hisoblanadi. Farzand dastlab oilada tarbiyalanadi, so‘ngra mahalla, MTT, maktab va oliy ta’lim tashkilotlarida bu jarayon davom etadi. Bu jarayonda ota-onaning o‘rni beqiyosdir.

Ota-onalarning ijtimoiy muhitda, jamoatchilik o‘rtasida va oila davrasidagi samimiyligi va g‘amxo‘rligi ularga katta obro‘ keltirishi mumkin. Ulardagi samimiylilik, g‘amxo‘rlik fazilatlarini farzandlar ruhiy dunyosiga katta ta’sir etadi, ruhlanish, to‘lqinlanishi, shijoat, ehtirosni vujudga keltiradi. Ularning ibratli xislatlari, shaxsiy fazilatlarini, irodaviy sifatlarini, o‘z-o‘zini qo‘lga olish kabi jihatlari bolalarning qalbida o‘chmas iz qoldiradi. Ota-onaga nisbatan ishonch, intilishi, moyillik, hamdardlik sifatlarini shakllana boradi. Oilada ruhiy muhit, totuvlik mavjud bo‘lishi uchun ota-onalarda haqiqiy ma’nodagi nazokat hamda obro‘ mustahkam shakllangan bo‘lishi kerak. [3]

Bolani boshqalarning harakatlari va fazilatlarini mustaqil baholashi, uning ularga bo‘lgan munosabatiga bog‘liq bo‘ladi. Bu asosan hikoya personajlari harakatlarini baholashda ko‘proq bilinadi. [4]

Bolaning shaxsiyatini shakllantirish va uni ijtimoiy muhitga moslashishi, uning maktab ta'limidagi tengdoshlar va kattalar bilan muloqotga kirishishi, shu hayot tarziga moslashuvi, u o'z o'rnini topishida muhim hisoblanadi.

MUHOKAMA

Maktabga tayyorlov guruhi bolalarida ko'pgina hissiyotlar anchagina rivojlangan bo'ladi. Ularda biror- bir vaziyatda o'z fikrini mustaqil bayon etish, o'zining qaysi millatga mansub ekanligini bilish, madaniyatining muhim jihatlari anglash kabi ko'nikmalar shakllangan bo'ladi. Oilaviy munosabatlarda unga nisbatan qilinayotgan ijobiy hamda salbiy his-tuyg'ularni farqlay boshlaydi. O'zining majburiyatlarini anglab, boshqa tengdoshlariga namuna bo'lishga intilish, mustaqil qarorlar qabul qilish kabi hissiyotlar kuzatiladi. Bundan tashqari ular o'z hissiyotlarini boshqarishni bilishadi, har xil vaziyatlarda o'zini nazorat qilishni hamda o'z hissiyotlarini, ichki kechinmalarini ta'riflashni, tengdoshlari va boshqalarni yomon vaziyatlarda yupatishni bilishadi.

Kattalarning bog'cha yoshidagi bola shaxsi shakllanishiga ko'rsatadigan ta'siri bolaning boshqa faoliyat: rasm chizish, turli narsalar yasash, applikatsiyalar tayyorlash, o'quv vazifalarini bajarish vaqtida amalga oshiriladi. Ushbu faoliyatlar davrida bolalarda kattalar va tengdoshlari tomonidan ijobiy bahoga sazovor bo'ladigan narsani yaratishga yo'nalganlik qaror topad, ijtimoiy yo'nalganlik shakllanib boradi, bilish motivlari va shaxsiy xususiyatlar tarkib topib boradi. [5]

Bu yoshdagi bolalar boshqa maktabgacha yoshdagi bolalarga qaraganda nutqi, hissiyotlari, bilish va ijodiy faoliyatlari anchagina rivojlangan bo'ladi. Maktabga tayyorlov guruhi bolalari tengdoshlari va kattalar bilan tezda muloqotga kirishuvchan bo'lib, qiyin vaziyatga tushib qolganda unga yechim topishga intiladi. Boshqa insonlarning xatti-harakatlariga nisbatan o'z fikrini bildiradi. Boshqalarning muvaffaqiyatlaridan xursandligini bildiradi, muammoli vaziyatlarda uni yechishda turli yo'llardan foydalanishni biladi va turli o'yin faoliyatlarida qatnashadi.

Bolalarda 6-7 yoshdan boshlab shaxsiy ong tarkib topa boshlaydi. 6-7 yoshli bolalar o'zining va o'zgalarning hissiyotlarini anglashga va o'zining hissiyotlarini moslashtirishga hamda tengdoshlari va kattalar bilan muloqot malakalarini rivojlantirish, o'zini o'ziga xos xususiyatlari bilan, ijobiy shaxs sifatida qabul qiladi va mustaqil, o'z xatti-harakatlariga javob berishga qodir. [6]

Bilamizki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yetakchi faoliyat turi bu – o'yin hisoblanadi. Yana u bolalarning ijtimoiy muhitga moslashuvida, o'z tengqurlari va kattalar bilan muloqotga kirishishida hamda ularda nutqiy madaniyat ko'nikmalarini shakllantirishda juda muhimdir.

XULOSA.

Shuni aytish joizki, tayyorlov guruhi bolalarida ijtimoiylashish jarayonida, ularni hissiyotlarini rivojlantirishda ota-onalarning, tarbiyachi-pedagoglarning va tashqi muhitning oʻrni beqiyos. Bolaning ijtimoiy-hissiy rivojlanishida qulay muhitni yaratish, ularni “men” nini shakllantirish, ularning ichki dunyosini tushunish, his-tuygʻularini inobatga olish hamda ular bilan toʻgʻri muloqatni yoʻlga qoʻyish zarurdir. Bolalarning his-tuygʻularini kuzatib, uning hissiyotlariga beʼetiborlik bilan qaramaslik zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

- 1.Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi “Maktabgacha taʼlim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ-3955-son qarori.*
- 2.Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi 802-sonli qaroriga 1-ilova (Davlat talablari)*
- 3.Hasanboyeva.O, Xoliqov .D, Oila pedagogikasi. T., “ Aloqachi ”,2007,384 bet.*
- 4.Jalilova.S.X, Aripova S.M, “Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi”: kasb-hunar kollejlari uchun oʻquv qoʻllanma. – Toshkent: «Faylasuflar» nashriyoti, 2017. 388-b.*
- 5.Nishanova .Z, Alimova. G, Bolalar psixologiyasi va uni oʻqitish metodikasi. Oʻquv qoʻllanma.-T. :Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamgʻarmasi nashriyoti, 2006. 83-bet.*